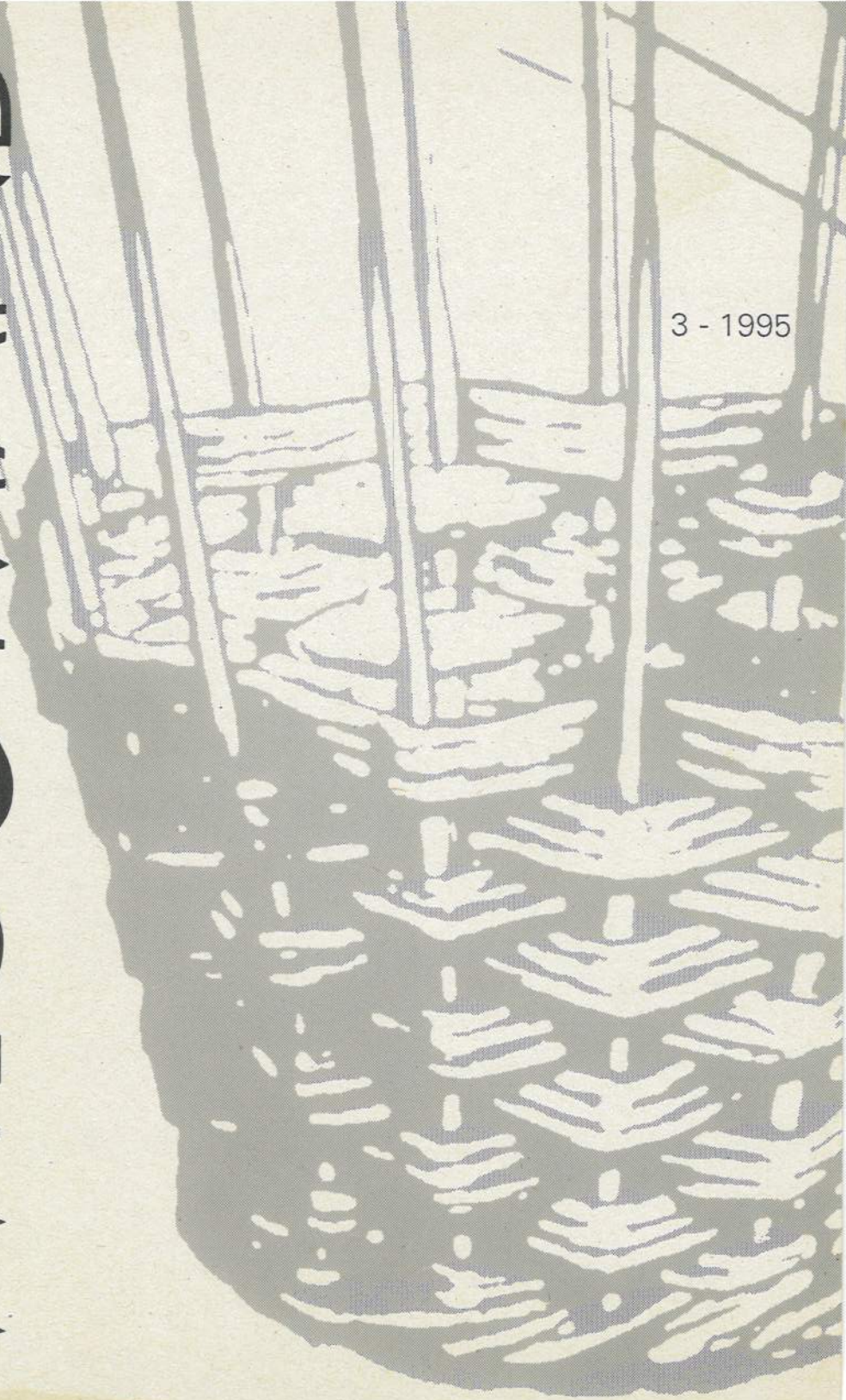

WILG&MAND

3 - 1995

WILG & MAND

Doelstellingen Stichting Wilg & Mand

- Nieuwe perspectieven zoeken en creëren voor het Nederlandse mandenmaatwerk binnen de potentiële afzetgebieden.
- Behoud van het veelzijdige vlechtvakmanschap: o.a. door het uitgeven van handboeken en het stimuleren van cursussen.
- Behoud van de vakkennis betreffende de griendteelt en bevordering van een goed evenwicht tussen vraag en aanbod.
- Het initiëren en begeleiden van onderzoek/studies binnen het wilg-en-mand vakgebied.
- Het via een speciaal fonds aanschaffen van materiaal met een historische waarde: vlechtwerk, gereedschappen, boeken e.d.
- Het interesseren van zoveel mogelijk Nederlanders (incl. de overheid) voor de activiteiten van de Stichting Wilg & Mand.

Stichtingsbestuur:

Voorzitter : H.P. Verboord
Secretaris : C. Tutein Nolthenius
Penningmeester: A.D. van 't Hoog
Leden : P. Craenen, B. van Halen, R. Peelen,
J. Schilder, P.H. Spieringhs

Bulletin-redactie:

A.D. van 't Hoog, C. Tutein Nolthenius,
G.M. Pot-van Regteren Altena.
Bijdragen voor het bulletin kunt u sturen naar het
secretariaat, bij voorkeur getypt of in goed leesbaar
handschrift.

Algemene informatie en redactiesecretariaat:

Van Heemstralaan 35, 6814 KB Arnhem, tel. 085-516507
(wordt na 10-10-'95 026-3516507)

Penningmeester Stichting Wilg & Mand:

Hogeweg 11, 8194 LN Veessen, tel. 05783-1346
(wordt na 10-10-'95 0578-631346)

Girorekening: 26 95 726

Bankrekening: 32 65 03 218, Rabobank, Heerde

Cursusinformatie:

Mw. C.M. Kuijpers, Sarinkdijk 1, 7255 MS Hengelo (Gld)
tel. 05753-7481 (wordt na 10-10-'95 0575-467481)

Materiaalvoorziening:

B. van Halen, Veldwijksestraat 9, 6627 KE Maasbommel
tel. 08876-2212 (wordt na 10-10-'95 0487-562212)

Uitgave: Wilg & Mand. Verschijnt viermaal per jaar.

Vijftiende jaargang, 1995 nr. 3

Drukkerij: A.J. van Midden, Dorpsplein 220, 3405 BJ Benschop

© Stichting Wilg & Mand ISSN: 1382-8894

Minimumdonatie:
f 20,- per jaar
Donateurs ontvangen
de bulletins gratis

VOORUIT KIJKEN NAAR EEN TERUGBLIK

U voelt een tegenspraak?

Maar toch.....!

Ter gelegenheid van het derde lustrum krijgt de donateursdag van 23 september a.s. in IJsselstein een feestelijk karakter, zij het in alle bescheidenheid.

Ik kijk er enerzijds met genoegen naar uit, anderzijds met een lichte weemoed.

Met genoegen omdat er vanuit de ideële doelstellingen veel is bereikt, getuige de landelijk gespreide belangstelling.

Vooraf de effectieve medewerking van zo velen in allerlei aspecten en op velerlei manieren heeft daarin een belangrijke bijdrage geleverd.

Zelf mocht ik bij de oprichting van de Stichting als penningmeester bij punt nul beginnen. En een paar jaar geleden ruilde ik deze functie met die van voorzitter.

De lichte weemoed, waarvan ik sprak, ontstaat bij het kenbaar maken van mijn bedoeling om op deze donateursdag mijn bestuursfunctie neer te leggen en tevens de voorzittershamer over te dragen.

Gelukkig ben ik mentaal nog redelijk "bij" en dat zou dus geen belemmering hoeven te zijn te blijven functioneren, maar op 't privévlak moet ik me helaas op andere prioriteiten richten.

Omdat het bloed nu eenmaal kruipt waar het niet gaan kan, zal ik me nauw verbonden voelen met het reilen en zeilen van de Stichting en waar nuttig en mogelijk zal ik graag mijn steentje ertoe bij blijven dragen de doelstellingen van W & M te verwezenlijken.

Van harte hoop ik u op de donateursdag te mogen ontmoeten onder het motto:

DE LIEFDE VOOR DE MAND IS EEN IEDER AANGEBOREN!

Harrie Verboord

MANDEN MET MATE(N)

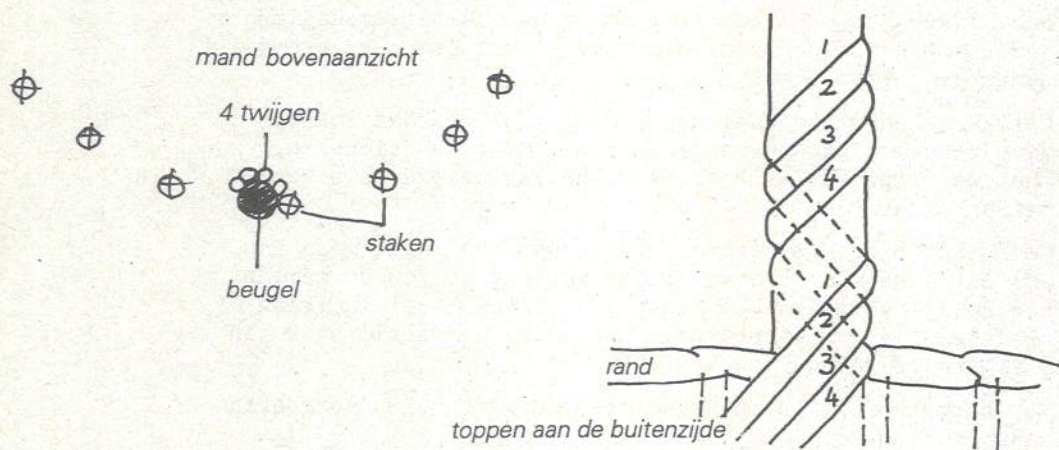
In het vorige bulletin stond de oproep om mandwerk waaroor of hengsel aan ontbreekt mee te nemen naar de donateursdag. Tot zover correct. 't Is echter wel de bedoeling dat u, onder leiding, er zelf een nieuw oor of hengsel aanzet. De materialen en gereedschappen zijn aanwezig. U krijgt zelf de kans om het uitgestelde oor er alsnog op

te zetten, idem een hengsel, in wit, bruin of rotan.
In verband hiermee geen mandbeschrijving, maar een aantal mogelijkheden van het plaatsen van een hengsel en het zetten van oren.

Een hengsel bestaat uit een beugel en hengseltwijgen. Voor de beugel gebruiken we een zware eenjarige twijg of een stuk harde rotan (doorsnee 12-14 mm). De beugel wordt geplaatst op de plek waar de rand begonnen en afgepend of doorgehaald is, en wel pal links van een staak. Met de dikke priem wordt eerst een opening gemaakt naast de staak in de rand, van boven naar beneden. De hoogte van de beugel kan variëren per model, maar de helft van de omtrek van de rand als hoogte van de beugel is een goed houvast (zoals bij een emmer ook het hengsel op de rand past).

De hengseltwijgen hebben een lengte van 1.60-1.80 m. We hebben er doorgaans 8 nodig, zonder topjes. De twijgen kunnen op 2 manieren naast de beugel worden geplaatst. Als de hengseltwijgen aan de binnenzijde van de beugel worden gestoken, dan gaan de toppen van buiten onder de rand door naar binnen.

Een voorbeeld van zo'n hengsel in het boek "ovale manden".

Als de hengseltwijgen aan de buitenzijde van de beugel worden geplaatst, dan gaan de toppen van binnen onder de rand door naar buiten.

Een voorbeeld hiervan is het visgraat hengsel. De allereerste twijg bepaalt het aantal en de plaats van de slagen. Eerst aan één kant de vier twijgen verwerken, dan pas aan de overzijde de twijgen insteken. Deze laatste vier worden tegelijk verwerkt, om een sluitend hengsel te verkrijgen.

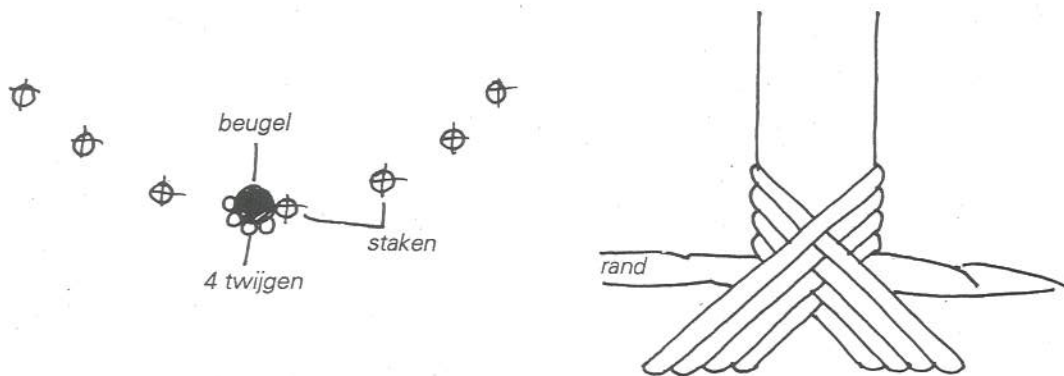
In het boek "de ovale mand" staat ook een kersenplukmand met een derde mogelijkheid. Dit hengsel wordt met een strop afgewerkt. Voor meer mogelijkheden zie het boek van Sally Goymer "The complete book of Basketry Techniques".

Inleiding

Omstreeks 1980 heeft de auteur dezes in Overijssel ruim 25 bejaarde landbouwers uitgebreid geënquêteerd over alles wat zij wisten van de wan en het wannen. Die activiteit heeft vervolgens geresulteerd in een samenwerking met het P.J. Meertens Instituut, dat een vragenlijst over de wan heeft verspreid onder haar correspondenten in Nederland en via haar zustervereniging ook in Vlaanderen. Al deze activiteiten hebben, oh shame, nog steeds niet geleid tot een publicatie. De auteur probeert de schade enigszins in te perken door nu een onderdeelje van de verzamelde informatie naar buiten te brengen.

Omdat de wan, zeker na 1945, bij de Nederlandse bevolking niet meer tot de eigen leefervaring behoort, vermelden wij hier in enkele regels zijn uiterlijk en functie. Een (koren)wan is een grote, brede, platte mand met opstaande rug, met twee handvatsels en is gevlochten van spaan en twijg. De mand vormt een fraai stukje vakmanschap, die vanwege zijn moeilijkheidsgraad vaak in gespecialiseerde bedrijven, zoals te Emsdetten, werd gevlochten. Door deze mand in een enigszins roterende handeling op en neer te bewegen (in mindere mate ook heen en weer) reinigden wanden landbouwers vroeger het gedorste graan. De met de wan opgeworpen graankorrels vielen terug in de wan, terwijl kaf, strootjes, stof/zand en de niet te zware onkruidzaden buiten de wan vielen of op een luchtstroom wegdreven. Het is een wijd verbreid misverstand, dat de lichte verontreinigingen in onze streken in de buitenlucht door de wind werden weggeblazen. De boer(enknecht) wande in vochtig Europa namelijk bijna steeds in schuur of stal (waar immers ook gedorst werd), zonder opzettelijk deuren open te zetten om een tochtstroom te veroorzaken. Het waren de luchtwervelingen, veroorzaakt door de krachtig op en neer bewogen wan, die voor de afvoer van lichte verontreinigingen zorgden. Ter toelichting op de term 'korenwan' in de titel kan nog vermeld worden, dat er ook kleinere en minder bekende wannen bestonden, bijvoorbeeld ten behoeve van banketbakkers voor het wannen van amandelen.

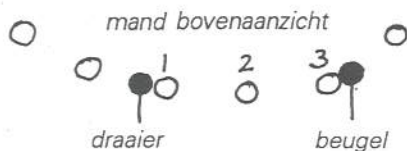
De wan of wanne, in Vlaanderen wel schuddekorf genoemd, is in de meeste akkerbouwstreken van West-Europa eeuwenlang, tot ca 1945, algemeen in gebruik geweest. Vanaf de 18e eeuw werd de fraaie, stevige mand echter al beconcurrereerd door een mechanisch apparaat, de kafmolen. Maar pas na de eerste wereldoorlog ging het in Nederland echt bergafwaarts met de gevlochten mand. In de tweede wereldoorlog was er nog sprake van een opleving dank zij de geruisloze werkwijze van de wan, dit in verband met het 'illegaal' reinigen van kleinere hoeveelheden graan. Vanaf 1945 viel het doek definitief over de wan. De mand behoorde dus eeuwenlang tot een algemeen bekend voorwerp in het

Oren.

Bij het oren zetten gebruiken we een beugeltwijn en een draaier. De beugeltwijn is zwaarder en 15 cm langer dan de draaier. Beide zijn zwaarder dan de staken die in de mand zijn gebruikt, behalve bij grote manden. Lengte van de oortenen 1.80-2.00 m.

De plaats van het eerste oor is weer waar de rand is beëindigd. Daar kiezen we 3 of 4 staken voor het plaatsen van de oortenen. Bij 3 staken komt de draaier links van staak 1 en de beugeltwijn rechts van staak 3.

Bij 4 staken komt de draaier rechts van staak 1 en de beugeltwijn links van staak 4. Nooit tussen een pen en staak een twijn plaatsen!

Onder de rand en kim worden aan de buitenzijde met een dikke priem flinke openingen gemaakt. De beugeltwijn wordt buitenom naar links gebogen, door het gat naar binnen gestoken en zover doorgetrokken dat een goede beugelhoogte van 3 vingers ontstaat. Het opdraaien van de twijn gebeurt vanaf de top, steeds rechtsom. De slagen echter worden linksom gelegd. Na iedere handeling een deel van de twijn weer ineendraaien. In het boekje "Ronde manden" staan verdere instructies.

Wie wil oefenen is van harte welkom op 23 september in IJsselstein.

Arie van 't Hoog

agrarische Nederland. Tegenwoordig moet de meeste Nederlanders, ook op het platteland, uitgelegd worden wat de wan voor iets was. Degenen, die de wan wel kennen, kennen hem meestal alleen uit de Bijbel, waar de wan verschillende keren in vermeld wordt. Hierbij dient wel bedacht te worden, dat het wannen in het Bijbelse land, evenals in andere droge streken van Azië, in de buitenlucht plaats vond. Het kaf werd daar dus wel met de wind afgevoerd.

ca. 1923

Het wannen gebeurde hetzij met een houten schep, hetzij met een mand. Er werd daar dus wel gewand, maar niet noodzakelijkerwijs met een wan.

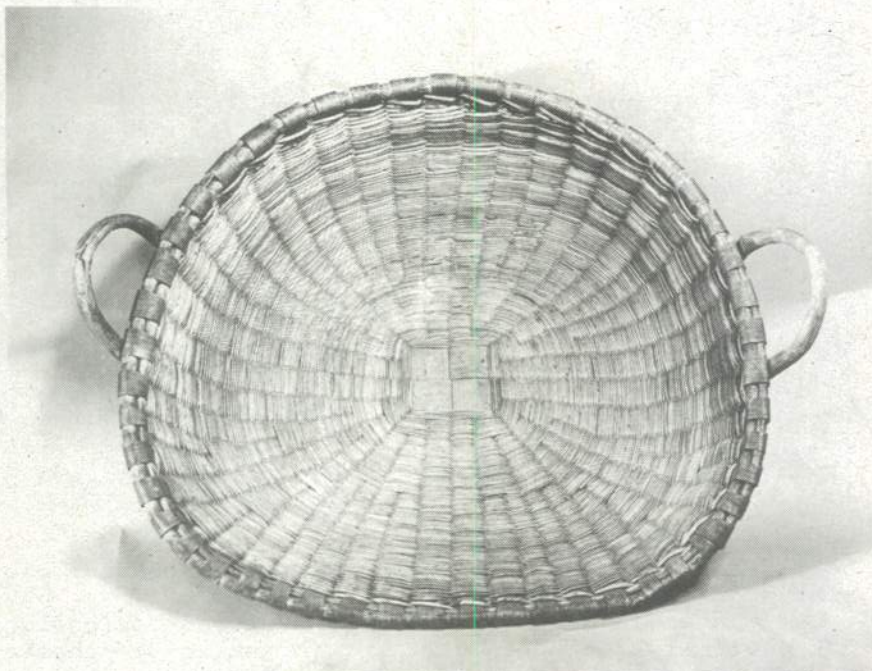
Het wannen in Nederland was een stoffige bezigheid, dat gewoonlijk 's morgens na het dorsen in de schemer van schuur of stal werd uitgevoerd. De eigenlijke functie van de wan is in het taalgebruik goed tot zijn recht gekomen, de talrijke neventoepassingen echter nauwelijks. Het bekendste 'oneigenlijke' gebruik van de wan, als tijdelijke opbergmand bij het huis-slachten, is zelfs helemaal niet vastgelegd in het taalgebruik.

Een probleem, dat we ten slotte nog willen signaleren, is onze onbekendheid bij een aantal gezegden over de omvang van de verspreiding en de mate van (on)bekendheid onder de (vroegere) bevolking. Sommige gezegden kunnen van locale of regionale aard zijn en wellicht alleen bij het niet-stedelijke deel van de bevolking rouleren. Zelfs bekende gezegden of spreekwoorden hoeven geen landelijke reikwijdte te hebben omdat zij beperkt kunnen zijn tot bijvoorbeeld Oost-Nederland, in welk geval ze in Holland niet voorkomen.

GEZEGDEN OVER DE OMVANG VAN DE WAN

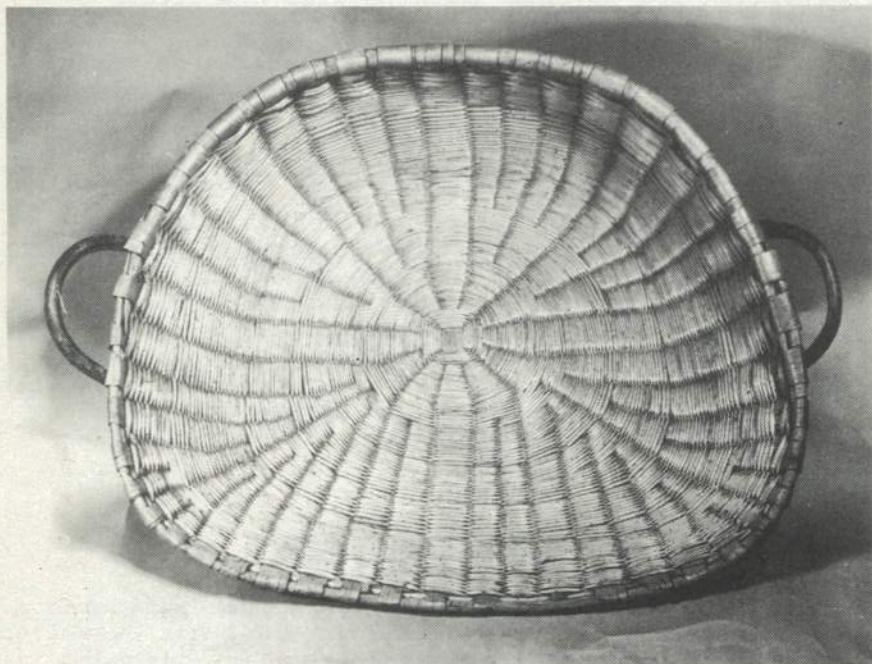
Allerlei voorwerpen en lichaamsdelen, die opvielen door hun grootte, konden in een gezegde met de wan terecht komen. Min of meer algemeen voorkomend waren dan ook gezegden als : hij heeft een pet als een wan op zijn hoofd, of : zij heeft een hoed als een wan op haar hoofd, of : zij heeft een kont als een wan, of : hij heeft oren als een wan aan zijn kop. Die oren konden dan ook wanoren worden genoemd. Als na het kalven een koe een grote uier had, werd er wel gezegd : er hangt een uier als een wan onder.

In deze categorie vallen tevens de gezegden, waar de grote oppervlakte of de inhoud van de wan maatgevend is. Algemeen voorkomend was het gezegde bij een

drachtige zeug met goede perspectieven : er komt wel een wan vol biggen uit (die zeug), of : er zit wel een wan vol biggen in. 'Een wan vol' in het algemeen betekende veel of volop. Zo kon men zeggen : er ligt wannenvol roggezaad of, soms letterlijk, 'er is een wan vol veren' bij het ganzen plukken. De grootte van de wan speelde ook een rol bij de vuistregel, dat er 5 (6 of 7) zaden onder een wan moesten. Deze vuistregel diende om de onderlinge afstand aan te geven, waarop met name knolzaad ingezaaid diende te worden. Over knollen bestaat ook nog de volgende wijsheid : knollen kan je in de buik niet houden, je lust wel een panne vol, maar je kakt wel een wanne vol. Een kennelijk niet algemene uitdrukking (slechts éénmaal gehoord) vormde het gezegde : beter één eend onder de wan dan tien in de lucht.

Een gemakkelijk geld uitgevende vrouw kreeg ook een gezegde met de wan mee: een vrouw kan meer met de wan (variant schort i.p.v. wan) uit huis dragen dan de boer met de bats binnen kan dragen. Een variant hierop luidde : een vrouw kan meer met de suikerlepel (variant theelepels) uit huis dragen dan de boer met de wan (variant stortkar, wagen of bats) kan invoeren. Van iets algemenere strekking is het gezegde : het geld komt met een theelepels binnen en gaat er met de wan weer uit.

GEZEGDEN OVER DE REINIGENDE OF SELECTIEVE WERKING VAN HET WANNEN

Van enkele minder goed bekend staande personen kon men zeggen : als je ze in een wanne (variant : zak of mand) doet, moet je maar afwachten wie er boven komt, of nog erger : blijft er geen goeie over. Een andere variant hierop is bekend : die (personen) moet je in een wanne schiften (of ziften) of : die (personen) hoef je niet te wannen, want dan houd je niets over.

Van iemand die bijna klaar was met een karwei of die te nadrukkelijk op de voorgrond trad, kon gezegd worden : hij heeft het kaf voorin de wan. Van een hoogzwangere vrouw kon men zeggen : zij heeft het kaf voorin de wan (met een buik zo groot als een wan in

gedachte). Hier worden we dus geconfronteerd met drie geheel verschillende betekenissen van één gezegde.

Als er over een probleem eerst nagedacht moest worden, was het gezegde 'het moet eerst door de wan' van toepassing. Men moest dus nog afwegen wat goed (graan) of slecht (kaf) was.

Van een vrouw die meer dan eens maar wat verzon kon men in West-Twente zeggen : ze want alles bij elkaar, of : het is een wannewief.

In dit kader past ook goed het volgende, aardigste raadseltje, dat reeds eerder is gepubliceerd door Gigengack. Vraag: wie is de wijste in huis ? Antwoord : de wanne, die gooit het slechte (namelijk het kaf) weg en houdt het beste. Vraag: wie is de domste in huis ? Antwoord: de zeef, die gooit het beste weg en houdt het slechte. Bedoeld wordt hier de melkzeef, die de melk doorlaat maar het schuim achter houdt.

Algemeen kwam een gezegde voor, waarin de wan niet werd genoemd, maar dat verder goed aansluit bij deze categorie gezegden, en wel : als je koren hebt, heb je ook kaf, of : er is geen koren zonder kaf. Tegenwoordig zouden we zeggen : er is geen rook zonder vuur.

Uit de zuidelijke Nederlanden stamt het middeleeuwse, nu niet meer gebruikte gezegde : veren wannen. Hiermee bedoelde men : nutteloos werk doen. Tegenwoordig zouden we zeggen : water naar zee dragen. Dit middeleeuwse gezegde is afgebeeld op het bekende spreekwoorden-schilderij van Pieter Breughel (16e eeuw), waar een man vanaf een dak inderdaad veren aan het schudden is in een wan. De veren worden dan ook prompt met de wind afgevoerd, een lege wan achterlatend.

GEZEGDEN MET WANNEN OVER GEDRAGINGEN

Van tijd tot tijd moest een wan worden gerepareerd. Het was immers een vrij dure (ca 2 maal het weekloon van een kleine boer of boerenknecht) en bijzonder nuttige mand, die voor vele doeleinden, ook voor andere zaken dan graanreiniging werd gebruikt. Als een (handige) boer de wan niet zelf repareerde, liet hij dat doen door een zogeheten wannenlapper. Deze reizende lieden trokken door de streek op zoek naar reparatiewerk. Zij plachten, zoals dat betaamde, door de achterdeur binnen te komen. Daarop slaat het gezegde in Deventer en omgeving : binnenkomen als een wannenlapper. Dit gezegde slaat overigens niet op de nogal normale binnenkomst van de wannenhersteller, maar op het feit, dat de man dan meteen de wan van de boer aan de schuurwand kon zien hangen, zodat hij meteen zag of de wan aan reparatie toe was en de boer dus moeilijk kon zeggen, dat reparatie eigenlijk niet nodig was. De normale binnenkomst was dus ook slim en de boer werd in feite een beetje overrompeld. Het

gezegde doelt dan ook op een ietwat achterbakse binnenkomst, op een binnenkomst met een bijbedoeling. Een vergelijkbaar gezegde staat vermeld in het boek 'Niederdeutsche Sprichwörter zwischen Ems und Issel' : Schooiers en Wannenlappers kommt achteran in.

Het gezegde 'je moet de wan op de rug hebben' wijst op een koude rug als je voor het haardvuur zit. Zo'n grote mand in de rug voorkomt dat min of meer. De wan werd overigens wel vaker als een soort deken of isolatie-middel gebruikt. Zwervende ambachtslieden of andere personen sliepen er wel onder, als ze bij de boer op de zolder mochten overnachten.

Het gezegde 'iemand onder de wanne zetten' duidt op het 'reserveren' van de ene persoon voor de ander in verband met een toekomstige relatie. Dit gezegde is ons slechts éénmaal ter ore gekomen, en wel uit Neede, net buiten Twente gelegen.

Kleine kinderen werden ook wel in een wan geplaatst. Bij een snel groeiend gezin kon het voorkomen, dat er één in de wieg, één in de wan en één op de kakstoel was. Beter gesitueerden gebruikten vóór de 20e eeuw in plaats van een wan wel een bakermant.

Twee gezegden, die we slechts éénmaal tegen kwamen, behoren eigenlijk niet in een van de drie onderscheiden rubrieken thuis. Het gaat om 'het klinkt als een wan' uit Enter en om 'de hond in de wan hebben', door Gigengack uit Losser opgetekend. Het eerstgenoemde gezegde klinkt uiteraard niet best, met het tweede is bedoeld, dat iemand geen zaad meer heeft om te wannen, dus zijn werk niet kon doen.

Uit het bekende spreekwoordenboek van Harrebomée (1861) citeren wij ten slotte nog de volgende uitdrukkingen (die niet specifiek uit Overijssel afkomstig zijn): 'Een spiegel als eene wan, daar spiegel ik niet an' en 'Zij mag hare kinderen wel met eene wan in de zon zetten'. Dat een wan niet goed spiegelt moge duidelijk zijn. De verklaring bij het tweede gezegde luidt, dat zij een talrijk kroost heeft voortgebracht.

SPOTLIEDJES MET DE WAN

'Gewoon leuke versjes' zijn van alle tijden en waren er in vele soorten. Maar versjes waar een wan in voorkomt zijn bepaald zeldzaam. Drie zijn er ons ter ore gekomen, opmerkelijk genoeg alle in de 'serie' van Hanne met de wanne. Het Meertens Instituut wees ons erop, dat de liedjes wel bekend zijn, maar doorgaans met een andere aanhef, bijvoorbeeld 'Pieter met de gieter'. Kennelijk gaat het hier om een streekvariant (Zuid-Twente en een deel van de Achterhoek) van meer algemeen bekende versjes. Wij laten de versjes hieronder zonder commentaar volgen. Van het eerste liedje zijn de laatste drie regels niet erg bekend.

Hanne met de wanne
kwam van boven
piste in het vuur
zodat de vonken stoven
de vonken stoven naar alle hoeken
en toen moest Hanne met de wanne
met de vonken aan het zoeken.

Hanne met de wanne
met de blaren aan het gat
oh wat een lekkere meid was dat.

Hanne met de wanne
met de karre aan het gat
oh wat een rare Hanne was dat.

LITERATUUR

Gigengack, J.W.M. 1979. Twentse woorden en gezegden, deel I.

Harrebomée, P.J. 1858-1870. Spreekwoordenboek der nederlandsche taal, of verzameling van nederlandsche spreekwoorden en spreekwoordelijke uitdrukkingen van vroegeren en lateren tijd deel I-III. Utrecht.

Verlinde, A.D., 1977. Een veertiende-eeuwse wan uit Dalfsen, vergeleken met recente wannen. Bijdragen en Mededelingen van het Nederlands Openluchtmuseum 40, p. 41-51.

A.D. Verlinde

Oproep: Video-cineast gezocht.

Op de komende donateursdag zal ven Heist demonstreren hoe hij met zijn zelf ontworpen apparaat werkt. Wie wil de handelingen voor ons met video opnemen, zodat we documentatie ervan krijgen??

de Museumcommissie

Correctie: Onjuist telefoonnummer.

In bulletin 1995-2 staat op pag. 37 het telefoonnummer van de Fa. De Vos onvolledig. Het moet zijn: 00-32-9-348040

Tentoonstelling: In het Energie Centrum Nederland (ECN) te Petten N.H. wordt van 11 september tot 6 oktober a.s. een tentoonstelling gehouden van schilderijen van de Amerikaanse schilderes Wendy Wright en mandwerk en ander vlechtwerk van José Schilder.

De tentoonstelling is te bezoeken op werkdagen van 8.30 - 17.00 uur door personen van 16 jaar en ouder. Voor de toegang is wel een legitimatiebewijs (of rijbewijs) noodzakelijk.

Een prachtige accommodatie voor een mandenmakers cursus! Er kan ook prima gekampeerd worden, met douche, kookgelegenheid en nette toiletten. De beheerder, zelf ook amateurvlechter, heeft zelfs een weekbassin: een goede oplossing voor cursisten die bij een zomercursus teveel uitdrogen.

Ruim 10 cursisten namen in de clubzaal plaats op de door Arie meegebrachte professionele zituitrusting. Uitschuifbaar, verstelbaar met blokjes en richels, voorgeboorde priemgaten in de planken om korte of lange armen en kleine en grote manden de baas te kunnen. Het is al een voorrecht om op zo iets te mogen zitten. Zodra de kont de zitplank nadert, ontstaat bij de groene leerling een enorme trilling (de zender van Arie werkt), dan leg je in trance het klopijzer op de rechterdij, je priem, mes en schaar onder handbereik en je gesorteerde materiaal op schoot.

Het onderricht was de eerste drie dagen gericht op traditioneel Hollands werk, onder de voet gevlochten bodems met 2 + 3 of met 3 + 3 stekken. Daarbij zorgt het onder-einde van de doorlegger voor het bereiken van het ideaal, nl. de creatie van een oneven aantal stekeinden. Met de doorlegger, een extra beslagtwijg, handen en voeten, worden in diep gebogen positie de stekken ingebonden; bij deze cursus vangt iedereen in nederigheid aan!

Is het beslag gevormd, de stekken al parende ingebonden (met het paartje) en stel je dan de vraag:

"Hoe nu verder?", dan blijken er vele mogelijkheden. Vanwege het oneven aantal stekken kun je de bodem ook mat-tend (met matje) afmaken. Insteken en verlengen van tenen blijkt op wel acht manieren te kunnen. Wat gisteren nog moest, is vandaag verboden, want, zegt Arie: "dat was

gisteren en toen maakte je wat anders!" Wel vijf of zes methodes om een wand te vlechten, diverse randen, beugels en oren, open en gesloten werk. Verder werd door Arie gewezen op foutieve, vermoeiende lichaamsbewegingen. Bij de echte mandenmaker werken geest (kennis), het vakmanschap (materiaalbeheersing) en de lichaamsbeheersing (het ritmisch bewegen van duim en vingers) samen tot een produkt alsof een muziekstuk wordt voorgedragen. Ook op dit gebied hebben de hoempa hoempa cursisten veel opgestoken.

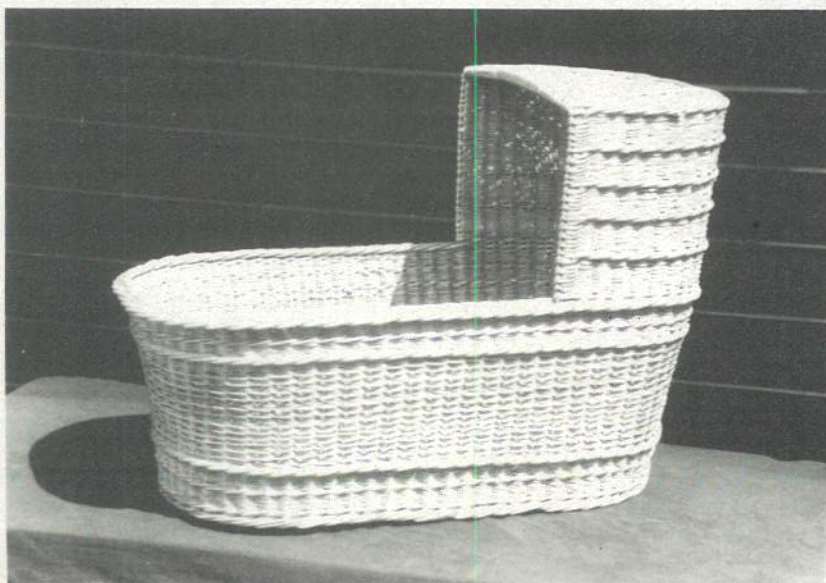
De laatste twee dagen was ieder vrij om zelf een onderwerp/model te kiezen, waarmee de produktvariatie en het aantal bezienswaardigheden sterk toenamen.

Er was veel en vooral ook mooi slank, geweekt materiaal ter beschikking. Materiaal sorteren voor een mand blijkt toch lastig; iedereen heeft de neiging om te lang en te zwaar materiaal te kiezen. Al doende moet je leren. Deze groep bofte trouwens, want de eerste drie dagen was Roelof Veenema als extra leraar aanwezig, en moet ik zeggen, tot ieders genoegen!

De stemming was opperbest en de produktie werd op peil gehouden met voedsel en stimulerende middelen uit de kist van Arie. Armen vol manden gingen mee naar huis, alwaar de trotse makers de hemel in werden geprezen vanwege hun kennis en vakmanschap. Nou, Arie, bedankt!

Gerard Wesselius

De wieg van Jet

"EEN BESCHRIJVING VAN DE WIEG VAN JET"

Ja, dat was in eerste instantie de bedoeling, maar ik kwam er al gauw achter dat dat bulletinvullend zou worden. En dat kan nu niet. Dus dan maar vast een kort verhaaltje over deze toch wel bijzondere wieg.

Ruim een jaar geleden kwam Rein Peelen op een vergadering van de museumwerkgroep aan met een oude wieg. Hij had deze van een brandstapel gered. Er was oorspronkelijk ook nog een onderstel bij, maar dat werd gebruikt voor een nieuwe wieg.

Mooi zo'n oude wieg (ca 100 jaar oud) voor in het museum, maar zij is wel erg gammel.

Ik wilde wel proberen haar na te maken en haar zo goed als mogelijk te repareren.

Maar ja, je bent natuurlijk altijd met manden voor anderen bezig. Dus kwam de wieg al gauw op zolder.

Totdat ik in verwachting raakte en toen kon ik er niet meer omheen. Ik heb het nog wel zo lang mogelijk uitgesteld, maar die buik werd dikker en dikker. Dus in de 7de maand is de wieg nagemaakt. Het getal 7 kwam in de wieg vaak voor, bijv. 7x een hollandse eer van 7x voor 1 of 2 staken en 7x achter 1 staak.

Ik weet niet hoelang ik aan de wieg gewerkt heb, want het aldoor uitzoeken hoe de oude wieg gemaakt was vergt veel tijd.

De inslag van de wieg bestaat allemaal uit topjes en dat waren er een heleboel, ongeveer 1500! En deze topjes moesten allemaal 60 à 70 cm lang zijn.

Het is een symbolisch wiegje geworden, want ik had als wens de topjes te gebruiken van Tonny Gerfen die dit voorjaar overleden is.

Het is een hele uitzoekerij geweest, maar het waren er genoeg, wel allemaal van verschillende soorten wilg.

Doordat ik dit graag wilde moest de wieg in één keer goed worden. Ik heb er wel m'n bedenkingen over (details).

Maar nu Jet erin ligt is zij toch wel erg mooi.

Trouwens met het vlechten alleen was ik er nog niet, de wieg moest nog bekleed ook en dat was een hele klus.

Het onderstel voor de wieg is naar het oude model schitterend nagemaakt door de molenaar van ons dorp.

En Jet? Die ligt er tevreden in te slapen. Ze is geboren op een zonnige zondag, 30 juli 1995. Dochter van Wim Vessies en José Schilder.

De detailbeschrijving van deze wieg komt nog eens in etappes in het bulletin.

Als alles in de auto past zal ik de oude en nieuwe wieg meenemen naar de donateursdag voor de kritische blik van de mandenmakers.

José Schilder

"DOOR MIJN OPA"

Als versbakken bestuurslid is het nu mijn beurt om een stukje te schrijven.

Ik ben Rein Peelen, woonachtig in Zaltbommel en ik ben sinds december 1994 bestuurslid.

Ik kwam in aanraking met manden en de Stichting door mijn opa (Ries Tersteeg). Hij was vroeger mandenvlechter bij de Fa. Vink te IJsselstein (Utr.).

Vanaf 1948 tot zijn dood werkte hij voor zichzelf en vlechte luxe artikelen van strandstoelen tot hondemanden. Met een ovale bodem van hem in mijn bezit vroeg ik mij na zijn dood af: hoe krijg je dat voor elkaar en waar kan ik dat leren?

Na wat speurwerk kwam ik via een bibliotheek bij de Stichting terecht en volgde enkele cursussen. Daarna bleek ik besmet met een onuitroeibaar virus, niet dodelijk wel verslavend.

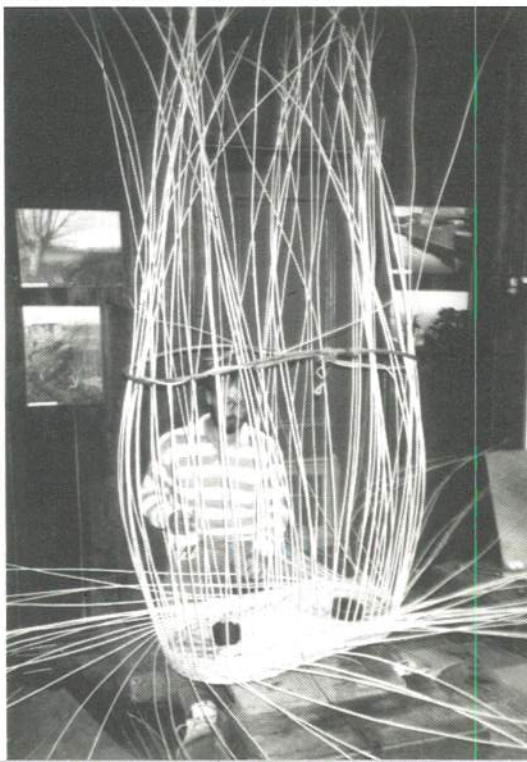
Met twee zoontjes, één van 3½ jaar en één van 6 jaar en één Volvo Amazone van 29 jaar is het vlechten er een beetje bij ingeschoten.

In januari 1996 gaat de jongste ook naar school en dan...! Ik hoop door mijn functie binnen het bestuur een wezenlijke bijdrage te kunnen leveren aan de verdere ontwikkeling van W & M. Ik denk daarbij aan het verkrijgen van één of meerdere grienden (nieuw of oud), welke in beheer komen van de Stichting. Hieruit zouden de donateurs hun vlechtmaterialen kunnen gaan betrekken.

Er zou ook een educatieve functie voor donateurs, gemeenten, andere instellingen en belangstellenden uit voort kunnen vloeien. Hoewel het toekomstmuziek is wil ik mij hiervoor inzetten. En dit alles: "Door mijn opa".

Rein Peelen

Rein Peelen op cursus

DE LAMME EN DE BLINDE

Het was de grote Goethe die ons fijntjes maar feilloos aan het verstand bracht dat individuele tekortkomingen geen beletsel hoeven te zijn om tesamen het gestelde doel te bereiken!

Zo laat hij de lamme tegen de blinde zeggen: "Du kannst mich tragen, so will ich dir den Wege sagen".

Ik moest hieraan denken toen Arie van 't Hoog en ik op een zonnige ochtend in de schaduw van een notenboom bij Ad van Heyst in Haarsteeg praatten over het mandenmaken, over vlechttechnieken, over mogelijkheden en begrenzingen en over onbegrensde mogelijkheden.

Ad (59) groeide thuis in zijn vader's werkplaats (Jan van Heyst, thans 92) met en tussen de manden op. Na schooltijd stonden de manden-van-die-dag al te wachten om "gepoetst" te worden en het hoeft dan ook niet te verwonderen dat Ad al behoorlijk een mand kon maken toen hij amper 10 jaar oud was.

Het vak heeft hem altijd geboeid en gebonden: hij had het in de vingertoppen!!

En aan creativiteit heeft het Ad ook nooit ontbroken. Vooral in de lampenkappenperiode wist hij honderden verschillende modellen te creëren.

Daarnaast was hij zo inventief om een aantal hulpgereedschappen te ontwikkelen die niet alleen het vlechten als inspannende arbeid verlichten, maar tevens mogelijkheden scheppen om velerlei modellen en vormen te maken waar de "mandenmaker" normaliter vanaf moet zien.

Maar toch.....ondanks zijn uitgesproken vakmanschap is Ad ervan overtuigd dat hij nog maar beperkt is in de toepassing van vlechttechnieken in vergelijking tot wat er op dit gebied zowel lokaal, landelijk, als mondiaal werd en wordt gepresteerd.

Het siert de mandenmaker die zijn eigen beperkingen onderkent, maar die tegelijkertijd trots kan zijn op zijn relatief hoogstaand vakmanschap.

Ad ziet het behoud van zulke vakkennis van groot belang voor de ontwikkeling van het mandenvlechten in het algemeen en voor de genoegdoening van de individuele vlechter.

Van die gedachte uitgaande is Ad bereid en in staat om zijn kennis en ervaring door te geven, individueel of in groepsverband. Om zulks zo efficiënt en nuttig mogelijk te doen stelt hij zich voor de gevorderde "cursist" (of cursisten) thuis in hun eigen werkplaats te onderrichten.

Van Heyst zal tijdens de donateursdag gereedschappen demonstreren en er zal gelegenheid zijn nader van gedachten te wisselen over het bovenstaande.

Voor nadere informatie kunnen belangstellenden zich wenden tot H.P. Verboord, tel. 04108-12252, of A.D. van 't Hoog, tel. 05783-1346.

CURSUS MANDENVLECHTEN 1995/1996

- Maartensdijk** Cursus o.l.v. Jan de Vos
15 en 16 september
20 en 21 oktober
10 en 11 november
12 en 13 januari 1996
Inlichtingen en aanmelden bij Marian van Voorst, tel. 03461-3746.
- Maartensdijk** Speciale cursus voor het maken van eendebroedkorven o.l.v. Jan de Vos
4 november
Aanmelden bij Marian van Voorst, tel. 03461-3746.
- Doorn** Cursus o.l.v. Brand van Rijn
10 avonden, start in september in Ontmoetings Centrum "Het Kaaphuis", tel. 03430-15118 (Hr. Dijkgraaf).
- Harderwijk** Cursus o.l.v. Brand van Rijn
start in september in buurthuis "De Tweeling" te Harderwijk. ptember in Ontmoe-
Inlichtingen en aanmelden bij Christa Robijn, tel. 03410-26341.
- Kortenhoef** Cursus o.l.v. Jan de Vos
10 avonden, start eind september.
Inlichtingen en aanmelden bij Krijn Spaan, tel. 035-562171.
- Heerde** Dagcursus o.l.v. Arie van 't Hoog
In Creatief Centrum "De Hank", tel. 05782-3214.
- Schoorl** Cursus o.l.v. José Schilder
Avondcursus in "De Oorsprong", Damweg 7, Schoorl, tel. 02209-2672.
- Bergen N.H.** Cursus o.l.v. José Schilder
Tweedaagse cursus in de herfstvakantie.
Opgave bij Willemijn Schimmel, tel. 02208-97939.
- Hei en Boeicop** Cursus o.l.v. José Schilder en Piet Hein Spieringhs
Driedaagse cursus, d.d. 16, 17 en 18 november in "De Schaapskooi", tel. 03472-1532, na 10-10-'95 0347351532.

- Lutjegast** Cursus o.l.v. Roelof Venema
(i.d. buurt van
Buitenpost) 1 daagse cursussen okt./nov.
- Rond Bergeyk/
Veldhoven/
Nuenen** worden ook cursussen gegeven,
inlichtingen bij Jan Kelders,
tel. 04979-2196, na 10-10-'95 0497592196.
- Wilhelminaoord** Cursus o.l.v. Arie van 't Hoog
December
- Hei en Boeicop** Cursus o.l.v. Arie van 't Hoog
cursus voor gevorderden (ovale bezorgmanden met hengsel en
grepen) 18 oktober t/m 21 oktober tel. 03472-1532

Voor informatie, adressen en opgave voor cursussen
kunt u terecht bij mevrouw C.M. Kuipers-Zegers Veeckens,
Sarinkdijk 1, 7255 MS Hengelo Gld., tel. 05753-7481,
na 10-10-'95 0575467481.

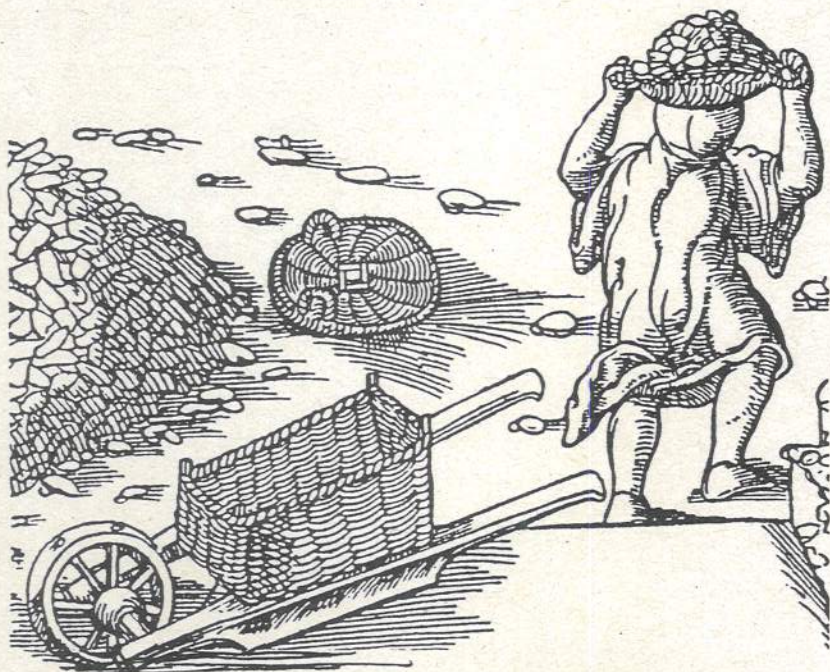
NIEUWE DONATEURS

Hieronder een lijstje met de nieuwe donateurs sedert april '95.

Wij heten hen hartelijk welkom en hopen dat zij plezier beleven
aan hun donateurschap en dat het voldoet aan hun verwachtingen.

Het meemaken van de 3de jubileum donateursdag in September a.s.
te IJsselstein kan, voor zover dan nog nodig, een goed en sti-
mulerend begin zijn.

Mw. B. van Royen- Engelberts	Colombo Bastion 5	1991 SR Velserbroek
Ing. R.W. le Mair	Achterstraat 22	6721 VM Bennekom
J.A. Lammertink	Schoolstraat 7	7495 TC Ambt Delden
Mw. J. Swinkels	Helmondseweg 27	5735 RA Aarle-Rixtel
Mw. A.M.A.M. Geelen	Houtstraat 48	6127 EE Grevenbicht
Mej. G.W. v.d. Wielen	Lekdijk 92	4124 KT Hagestein
F.H. Willemsen	De Drift 9	9761 GA Eelde
S. Hoogerhoud	Zzoekowlaan 65	2625 PK Delft
A. Verstraete	Angelusberg 55	4707 NL Roosendaal
W.A. de Zeeuw	Broekseweg 94	4231 VH Meerkkerk

De kruiwagen heeft een zeer bepaalde inhoud. De vlakke mandjes waren om de houtskool naar de ijzersmelterij te dragen.